

Романюк І. М., кандидат педагогічних наук, доцент, начальник кафедри суспільної комунікації гуманітарного інституту НУОУ (м.Київ)

МОДУЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ЯК НАПРЯМ У ДОСЯГНЕННІ ВІДПОВІДНОЇ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ В ГАЛУЗІ ЗВ'ЯЗКУ

У рамках реформи вищої військової освіти висвітлюються модульні технології щодо підвищення якості вивчення спеціальних дисциплін тими, хто навчається. Розглядається навчальний модуль як завершена структура з цілісним дидактичним змістом.

Ключові слова: навчально-виховний процес, кредитно-модульна технологія, модуль, дидактичний зміст, форми, прийоми і методи, навчання, самостійна робота.

В рамках реформи вищого військового образования раскрываются модульные технологии повышения качества изучения специальных дисциплин. Рассматривается учебный модуль, как завершённая структура с целостным дидактическим содержанием.

Ключевые слова: учебно-воспитательный процесс, кредитно-модульная технология, модуль, дидактическое содержание, формы, приемы, методы, обучение, самостоятельная работа.

Module technologies as for learners' learning level of special subjects improvement is disclosed in the field of reforms in the high military education system. The teaching module completed as a structure with an entire didactic context is considered.

Keywords: educational process, credit and modular technology, the module, teaching contents, forms, techniques, methods, content, independent work, methods of teaching.

Одним із шляхів докорінного реформування освіти, у тому числі й військової, є широке запровадження сучасних педагогічних технологій та науково-методичних досягнень [1;2;5]. Такими є модульні технології, які забезпечують цілісність і наступність у навчанні при одержанні різних рівнів освіти; підвищення її якості; прозорість і зрозумілість дипломів, варіативність і альтернативність можливостей одержання освіти до індивідуальних потреб та здібностей тих, хто навчається. Модульно-рейтингова система навчання (МРСН), що ще діє в системі освіти, не задовольняє повністю вимог, які постають перед вищими військовими навчальними закладами України в умовах її розбудови [3;4;5]. Зміст, форми, методи навчання тих, хто навчається, повинні створювати сприятливі умови для одержання такого рівня освіти, який має забезпечувати підготовку випускників - конкурентно спроможних, формувати навички до самостійної роботи, які необхідні для навчання протягом життя. Аналіз опитувань тих, хто навчається, у вищих військових навчальних закладах показує, що МРСН зводилась в основному до модульного контролю. Матеріал, що вивчався у семестрі, розбивався на певні модулі і ці модулі оцінювалися певною

кількістю балів. Основна увага приділялася контрольним запитанням і завданням з даної теми. Тобто, модуль не розглядався як логічно завершена частина знань з навчальної дисципліни.

У нових кредитно-модульних технологіях (КМТ) основна увага приділяється сприйняттю і розумінню того матеріалу, який буде подано у даному модулі. При вивченні матеріалу даного модуля обов'язково враховується мотивація і організація засвоєння знань. Адже цілком раціональним і доцільним є співвідношення: давати тим, хто навчається стільки знань, скільки їм потрібно для успішної майбутньої діяльності. Модульний контроль при цьому є останньою ланкою в навчально-виховному процесі.

Для успішного засвоєння модуля матеріал відпрацьовується на лекційних і семінарських заняттях, де тих, хто навчається, ознайомлюють з основним змістом модуля, принципами, закономірностями того матеріалу, який вивчається, його головними ідеями, напрямками розвитку науки з цього питання, визначають завдання для самостійної роботи.

Для одержання педагогічного ефекту від запровадження модульних технологій навчання необхідно чітко визначити

інформаційну функцію, дидактичну роль та призначення усіх запропонованих тим, хто навчається кредитів, а також відпрацювати систему методів, прийомів, вибрати засоби навчання, які будуть допомагати у створенні сприятливих умов для сприйняття і усвідомлення навчальної інформації, формування міцних знань, умінь та навичок їх застосування у службовій діяльності, а також у встановленні рівнозначності між пізнавальними можливостями тих, хто навчається, та особливостями організації їх навчальної діяльності.

Кредитно-модульна технологія навчання логічно увібрала в себе два дидактичні поняття кредиту і модуля, які суттєво впливають на підхід до організації засвоєння знань з тієї чи іншої дисципліни, а також спонукають підпорядкувати інші навчальні компоненти (форми, прийоми, методи, засоби тощо) своїм вимогам. Практична реалізація КМТ у навчально-виховному процесі полягає у системному і поступовому удосконаленні і модернізації традиційних рейтингової, модульної, МРСН.

При подачі навчального матеріалу на лекційних заняттях для отримання високого рівня якості знань тих, хто навчається, щоб впливати не тільки на їх «розум», але і на їхні почуття, можна використовувати різноманітні наочні засоби: таблиці, графи, схеми, спеціальні позначення, іншу умовно-графічну наочність. Наприклад, при вивченні модулів «Актуальні аспекти планування бойового застосування підрозділу (частини) зв'язку і АУВ» та «Актуальні аспекти управління підрозділом (частиною) зв'язку і АУВ при підготовці і під час виконання завдань за призначенням» використовувалися схеми організаційно-штатних структур підрозділів, організаційно-технічної побудови елементів системи зв'язку, таблиці оперативно-технічних даних, витяги з різноманітних розпорядчих та керівних документів. Усі ці методи навчання впливають на діяльність тих, хто навчається, і приводять до активного засвоєння знань, розвитку пам'яті, уваги.

На семінарських заняттях в умовах КМТ крім уже запропонованих схем, таблиць широко застосовуються методичні розробки з тем, які вивчаються, індивідуальні дидактичні завдання на спеціальних картках. Семінарські заняття з

конкретної теми – це відносно завершені ланки навчально-виховного процесу, які є ефективною формою організації навчання для включення тих, хто навчається, у посилену діяльність. Тому методичні розробки з тем, що вивчаються у даному модулі, відіграють найважливішу роль у якісному засвоєнні основних питань програмного матеріалу, формування умінь та навичок. При розробці цих методичних вказівок ми розглядали їх як дидактичний елемент структури навчально-виховного процесу, в основі якого лежать принципи активізації самостійної роботи тих, хто навчається. Тому вони мають таку схему.

1. Короткий виклад теоретичного матеріалу. Матеріал, який викладач подає на лекції у логічно систематизованій формі представляє собою складну за змістом навчальну інформацію великого обсягу. У методичних розробках здійснюється виділення окремих структурних елементів понять, що вивчалися на лекційному занятті, коротко і стисло встановлюються логічні взаємозв'язки і відношення між ними.

2. Розв'язання типових завдань. Застосування теоретичного матеріалу, вміння самостійно робити узагальнення, порівняння, систематизацію навчальної інформації, відбувається під час розв'язання стандартних і нестандартних завдань. У запропонованих методичних розробках проводиться розбір типових завдань з теми, що вивчається.

При розв'язуванні цих завдань здійснюється засвоєння нових знань, розвиваються творчі здібності та формується слухач як самостійна особистість, що здатна діяти в умовах відсутності безпосереднього та постійного керівництва.

3. Завдання для самостійної роботи (подібні до типових завдань) містять варіанти відповідей. Ці завдання розбиті за рівнями.

У першому рівні пропонуються завдання, що потребують тільки основних знань і розуміння конкретних понять з теми. Наприклад:

визначення та класифікація вузлів зв'язку і автоматизації;

вимоги, що висувуються до вузлів зв'язку і автоматизації;

принципи організаційно-технічної побудови вузлів зв'язку і автоматизації;

призначення, структура, склад елементів та можливості вузлів зв'язку і автоматизації різних ланок управління;

розгортання, розташування на місцевості та каблювання вузлів зв'язку і автоматизації;

система управління вузлів зв'язку і автоматизації;

етапи роботи командира підрозділу (частини) зв'язку щодо планування бойового застосування підрозділу зв'язку;

організація оперативно-технічної служби на вузлах зв'язку і автоматизації;

розробка планувальних документів щодо бойового застосування підрозділу (частини) зв'язку.

До другого рівня відносяться завдання, які використовуються для формування поняття, безпосереднього застосування вивчених варіантів дій. Вони не потребують спеціальної діяльності для пошуку методів прийняття рішення і результат одержуємо через два-три логічних кроки. Такі завдання повинні займати основне місце у навчально-виховному процесі, так як вони спрямовані на стимулювання тих, хто навчається, до повторення набутих знань до аналізу навчального матеріалу, до виконання дій для формування умінь та навичок.

здійснення маршу, питання управління на марші;

розгортання апаратних зв'язку у нормативний час;

експлуатація техніки зв'язку і АУВ в різноманітних режимах;

питання технічного обслуговування;

Завдання третього рівня – це завдання, які застосовуються до глибокого засвоєння тими, хто навчається спеціальних знань, оволодінням деякими методами наукового пізнання.

здійснення маршу крізь зони ураження радіологічними, хімічними та бактеріологічними засобами супротивника, питання управління на марші;

розгортання апаратних зв'язку у нормативний час, в нічних умовах ;

експлуатація техніки зв'язку і АУВ в різноманітних режимах, у тому числі - аварійних;

питання технічного обслуговування і ремонту в бойових умовах;

управління підрозділом зв'язку і АУВ в різних видах бойової діяльності;

уміння діяти за ввідними, щодо поновлення втраченого зв'язку (управління); згортання станцій і вивід підрозділів з зони вогневого ураження засобами супротивника.

Кожне з цих завдань оцінюється певною кількістю балів. Слухачі виконують їх самостійно, але під керівництвом викладача, яке спрямоване на досягнення певної мети виконання поставлених завдань. Розподіляються конкретні завдання між тими, хто навчається з урахуванням їх індивідуальних пізнавальних можливостей та військового досвіду.

4. Контрольні завдання. Вони підібрані відповідно до розібраних типових завдань, що відпрацьовувалися під керівництвом викладача де ці завдання виконуються вже самостійно, відповідей не містять і обов'язково здаються викладачеві на перевірку.

Варіант завдання, та письмової відповіді на нього приводиться:

„Доповісти бойове застосування комплексної апаратної зв'язку (КАЗ) П-240ТМ на вузлі зв'язку та автоматизації.”

Відповідь:

Комплексна апаратна зв'язку П-240ТМ знаходиться на озброєнні в польовому вузлі зв'язку з'єднання.

За бойовим застосуванням КАЗ П-240ТМ входить в склад вузла зв'язку і автоматизації і розгортає елемент – телефонну станцію.

Апаратна П-240ТМ виконує роль пункту управління вузлом зв'язку і автоматизації та телефонної станції й взаємодіє:

- з пунктом управління зв'язком, з управлінських питань, як керований об'єкт;
- з КАЗ П-240ТМ (начальника напрямку зв'язку) з питань взаємодії, обміну каналами зв'язку та створення абонентських мереж телефонного зв'язку;
- з апаратною телеграфної станції – з питань взаємного обміну телефонними та телеграфними каналами зв'язку;
- з радіорелейними та тропосферною станціями групи каналутворення з питань прийому телефонних каналів в експлуатацію;
- з радіостанцією середньої потужності групи радіостанцій – з питань прийому телефонних радіоканалів в експлуатацію;

Питання педагогіки

- з командно-штабними машинами групи командно-штабних машин – з питань дистанційного управління радіостанціями;

- зі станцією електропостачання – з питань прийому гарантованого електропостачання;

Каблювання:

- кабелі службового зв'язку та сигналізації до пункту управління зв'язком прокладає екіпаж П-240ТМ

- маніпуляційні кабелі прокладають ті екіпажі апаратних, що утворюють і передають канали зв'язку на КАЗ П-240ТМ,

- між телефонною та телеграфною станціями кабелі прокладає екіпаж телеграфної станції,

- кабель енергопостачання прокладає екіпаж апаратної П-240ТМ;

- абонентські мережі телефонного зв'язку розгортаються спеціальними лінійними командами.

Така схема методичних розробок з кожної теми модуля передбачає виконання таких дидактичних вимог: набуття навичок самостійної роботи, розвиток умінь

працювати з довідниковою і методичною літературою, робити узагальнення і висновки, будувати алгоритм прийняття того чи іншого рішення, активізувати свою пізнавальну діяльність.

Проведений аналіз сучасного стану КМТ, визначення їх дидактичної сутності, дозволяє зробити висновки, що впровадження їх у навчально-виховний процес вищих військових навчальних закладів є необхідною умовою для досягнення відповідної якості освіти, для розвитку пізнавальних можливостей тих, хто навчається, для реалізації принципу наступності навчання в одержанні різних ступенів освіти, для формування навичок самостійного одержання знань, які необхідні в реаліях сьогодення. У той же час важко усвідомити, що без добре організованої самостійної роботи тих, хто навчається, неможлива індивідуалізація навчання, а тим більше впровадження кредитно-модульної технології навчання.

Література

1. Наказ Міністерства оборони України та Міністерства освіти і науки України від 13.04.05 р. № 221/217 „Про затвердження Інструкції про організацію освітньої діяльності у вищих навчальних закладах Збройних Сил України та військових навчальних підрозділах вищих навчальних закладів України”.

2. І.В. Біжан та ін. Організація навчально – виховного процесу, методичної і наукової роботи у вищій військовій школі. Підручник – Харків, ХВУ, 2001 -401 с.

3. Кривошелік А.І., Лусс Е.Я. Варіант побудови рейтингової системи контролю та оцінки діяльності тих, хто навчається, у вищій військовій школі// Науково-методичний збірник №1(50)– Харків: ХВУ, 2000.-С.34-60.

4. Лусс Е.Я. Актуальні проблеми педагогіки вищої військової школи. - Харків: ХВУ, 2001. -86 с.

5. Романок І.М. Модульно-рейтингова технологія навчання та контролю засвоєння знань у вищому військовому закладі освіти: Дис. на здобуття ступеня канд. пед. наук. НПУ ім. М.П.Драгоманова. К.: -2003, 201.